

2.4417
АННЕ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Др. ІВАН ШИШМАНОВ

ПРОФ. УНІВ. В СОФІЇ.

РОЛЯ УКРАЇНИ В БОЛГАРСЬКІМ ВІДРОДЖЕННЮ.

ВПЛИВ ШЕВЧЕНКА НА БОЛГАРСЬКИХ
ПОЕТІВ ПЕРЕДВИЗВОЛЬНОЇ ДОБИ.

ЦІНА 20 СОТ.

ВІДЕНЬ, 1916.

НАКЛАДОМ „СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ“.

З друкарні Адольфа Гольцгаузена у Відні.

UKRAINISCHE NACHRICHTEN

(Mitteilungen d. Bundes zur Befreiung d. Ukraina)

Орган Союза визволення України.
Виходить у Відні раз на тиждень.

Одинокий український тижневник у німецькій мові всеукраїнського, самостійницького й безпартійного напрямку.

Редакція: **Wien, VIII., Josefstädterstr. 79**
II. Stiege, Tür 19. — Адміністрація: Tür 6. — Tel. 13430.

ВІСТНИК СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

.....
Орган Союза визволення України.
Виходить у Відні раз на тиждень.
.....

Одинокий український тижневник всеукраїнського, самостійницького й безпартійного напрямку.

Редакція: **Wien, VIII., Josefstädterstraße 79**
II. Stiege, Tür 19. — Адміністрація: Tür 6. — Tel. 13430.

06
10
ВИДАННЄ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

28.414
Др. ІВАН ШИШМАНОВ

ПРОФ. УНІВ. В СОФІЇ.

Бібліотека
АН СР

РОЛЯ УКРАЇНИ В БОЛГАРСЬКІМ ВІДРОДЖЕННЮ.

ВПЛИВ ШЕВЧЕНКА НА БОЛГАРСЬКИХ
ПОЕТІВ ПЕРЕДВИЗВОЛЬНОЇ ДОБИ.

ВІДЕНЬ, 1916.

НАКЛАДОМ „СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ“.

З друкарні Адольфа Гольцгаузена у Відні.

ш 5 (24п) 5-4 Шевченко
ш 5 (4Бл) 5-318.3

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Подану нижче цінну розвідку був ласкав написати шан. автор спеціально для Шевченкового числа „Вістника Союзу визволення України“ (ч. 81—82). Переклад з рукописи зладив др. Лев Ганкевич.

I.

Збираючи матеріали до моєї більшої праці „Произходъ на сѣврѣмненна Бѣлгарія“¹, не міг я не звернути уваги також на велику участь, яку взяла Україна в національнм і культурнм відродженню болгарського народу.

Глибокі сліди сеї участі находимо, починаючи ще від угорського Українця Юрія Венелїна аж до Михайла Драгоманова.

Імя Юрія Венелїна (псевдонїм Г. Гуда, ур. 1802 в Надъ Тибава в березькїм комїтатї, помер у Москві 1839) сьогоднї відоме в нас з підручників і серед маленьких дїтей. Нема Болгарина, щоб не заховував у вдячній пам'яті того сина України, що своєю історією Болгарів² пригадав світові, як се вірно написано на його нагробнм пам'ятнику в Москві, про „забуте, але колись славне й могутнє плем'я Болгар“ і гаряче бажав бачити його відродженнє.

Нема Болгарина. котрий не знав би, хто був учителем болгарського одеського торговця й письменника, Василя Апрїлова (1790—1847), що відродив болгарську просвіту та заснував першу новочасну горожанську школу в Габрово (1835). Загально відомо, що щойно Венелїн з упертого грекомана Апрїлова зробив свідомого Болгарина, котрий готов був пожертвувати все для свого народу.

¹ (Початки сучасної Болгарії).

² Древніе и нынѣшніе болгаре въ политическомъ, народописномъ, историческомъ и религіозномъ ихъ отношеніи пр. Москва т. I. 1829.

Венелін навчив його, щоб цїнив се імя, та дав йому методу, як має працювати між народом, котрий спав глибоким сном, аби він пробудив ся, пригадав собі свою славу минушину й зірвав ся до нового культурного життя. Коли-б тут і був найменший сумнів щодо того впливу, то маємо признання самого Априлова в його „Денницї Новоболгарскаго Образованія“ (Одеса 1841, стр. 91, 96), де він пише: „В імя справедливости мушу сказати (*suum cuique*), що по моїм повороті з Константинополя з початком 1831 р. випадково найшов я перший том твору покійного Юрія Венелїна „Болгаре“. Його смілість, з якою виступає він против ареопагу вчених, як він усе пояснює, поразила мене... Таким робом перший том д. Венелїна, що викликав загальний ентузіазм серед Славян, спонукав першого мене до праці“ ...

Та заслуга Венелїна не вичерпуєть ся тільки його історичною працею. Венелін був перший, що розбудив живе заінтересованнє болгарською етнографією. Се він перший дав плян, як збирати фольклористичні та язикові матеріали, вияснивши їх величезне значіннє для національної самосвідомости.

Венелін перший спробував уложити болгарську наукову граматику (Грамматика нинїшняго болгарского нарѣчія), яку написав для російської Академії.

А коли здружив ся інтимно з видним московським професором Погодіним, вплинув Венелін на романтичний настрій перших славянофілів в їх відношенню до Болгарії.¹

Тож не дивниця, що угорський Українець Венелін став ще в першій половині XIX ст. божищем і оракулом

¹ В. Н. Златарски. „Юрій Івановичъ Венелинъ и значението му за българитѣ“. София, 1903. — Хр. П. Стоиловъ. „Дѣйността на Венелина по българския фолклор“. Период. Списание LXVI, 345. — Ив. Д. Шишмановъ. Венелиновитѣ книжа въ Москва, Бълг. Прѣгледъ, 1897—1898, т. IV кн. 8—10. — Н. С. Державинъ. Болгарскія колоніи въ Россіи (матеріали по славянској етнографіи). Сборникъ за нар. умотворения и народописъ кн. XXIX (1914), Краткій ист.-библіограф. очеркъ развитія етнографическихъ ислученій въ Болгаріи стр. 214. — В. Ягичъ. Исторія славянској филологіи, стр. 449—456. Тут помічена і вся література про Венелїна.

болгарського народу, котрий перший раз найшов в Європі свого гарячого оборонця.

Тому можна зрозуміти й ту радість, з якою стрінули в нас вістку Априлова, що він врешті знайшов сліди Венеліна: „При першій вістці, що я відкрив місце пробування нашого історіографа, всі кинули ся з ентузіазмом і питали за нього“ — пише Априлов (Денница). Молодий болгарський поет Пешаков під впливом сеї звістки пише велику оду в честь Венеліна, що дала початок світській новоболгарській літературі.

Цікаве, що й останній щодо часу Українець, котрому Болгарія завдячує немало в своїм культурнім розвитку, Михайло Драгоманів, був, як і Венелін, також істориком. Та коли Венелін ділає виключно на національно-патріотичне почування болгарського народу, Драгоманів відкрив перед болгарською інтелігенцією спеціальні широкі культурні виднокури. Покликаний із Швайцарії зайняти катедру всесвітньої історії на новозаснованім університеті в Софії (1889), Драгоманів використав своє становище на те, щоб серед численних одушевлених слухачів виложити принципи високої гуманности, соціальної правди та рівночасно й великого критицизму.

І Венелін і Драгоманів звернули увагу на велике значіння болгарської етнографії, та коли перший видвигнув її національну вартість, то другий, узброєний строгими науковими методами новочасного фольклору, показав її міжнародне значіння.

Поміж впливами Венеліна та Драгоманова ділають у хронологічнім порядку сильні впливи Тараса Шевченка й Марка Вовчка на болгарську літературу.

Про вплив Марка Вовчка на найкращого болгарського новеліста Любена Каравелова поговоримо иншим разом, тепер у хвилину ювілейного моменту скажемо тільки про Т. Шевченка.¹

¹ Т. Шевченко й М. Вовчок не є одначе одинокими українськими письменниками, творчість котрих мала вплив на болгарське красне письменство пе-

Шевченко належить без сумніву до найбільше улюблених поетів у найкращих болгарських письменників передвизвольної епохи.² Візьміть хочби творчість Жинзифова, Любена Каравелова та Славейкова, а дуже легко відкриєте могутній вплив українського поета,³ як у виборі мотивів, так і в зверхній формі пісень. Особливо сильний вплив Шевченка на Жинзифова.⁴ Син македонського вчителя, молодий Райко їде при кінці 1858 р. до Одеси, де вступає до духовної семинарії. При кінці 1859 р. по гімназійній maturі вступає як звичайний студент на московський університет.

редвизвольних часів. І так напр. Любен Каравелов знає Квітку-Основ'яненка й мабуть М. Максимовича.

Дуже багато поміг болгарським письменникам познайомити ся з Україною, її природою й її народом — Гоголь, „Тарас Бульба“ котрого був уже в болгарським перекладі до визволення Болгарії. Сьогодні є вже цілий Гоголь в болгарським перекладі власністю болгарської літератури.

¹ Се частина моєї промови, яку я мав в 1914 р. в софійській „Славянській Бесіді“ на святі в честь Тараса Шевченка. Ціла вона надрукована в виданню „Библиотека Славян. Бесѣда, кн. XVI п. з. „Тарасъ Шевченко неговото творчество и неговото влияние върху българскитѣ писатели прѣди освобождението“.

² Пор. „Славянски Гласъ, издание на Слав. Благотв. Дружество въ България“, год. IX 1911, кн. I—II, Ст. Чилингировъ, бібліографічні замітки: Шевченко по болгарськи (з приводу 50-літньої річниці смерті) стр. 37—41.

³ На жаль у нас нема ще докладної монографії про вплив Шевченка на нашу літературу. Біографи та критики Жинзифова, Л. Каравелова та Славейкова, дуже побіжно про се споминають. І так Бобчев у своїм біографічним нарисі про Жинзифова (Наука, т. II, 1883, кн. VIII—IX, 745—773, Райко Жинзифов. Житте й літературна діяльність) замічає тільки се, що Жинзифов „любив незвичайно пристрасно Тараса Шевченка, відомого українського поета, якого й наслідував у більшості своїх віршів“. К. Величков жадує ся в одній поверховній замітці на деспотичний вплив Шевченка на Л. Каравелова. Докладніші вказівки можна найти в Л. Д. Ихчиева (Извѣстия на семинара по слав. филол. при университета въ София, кн. III, 1908—1910, 1911, стр. 495—545. Райко [Ксенофонъ] Жинзифовъ: Животъ и литературна дѣйность) і Боян Пенев П. Р. Славейковата прѣводна и подражательна поезия“ (Спис. LXVII, кн. 2).

⁴ Райко Жинзифов род. 1839 в Македонії, умер 1877, був учителем старогрецької мови в Москві.

Інтересне для нас се, що вже від першого свого поетичного твору, котрий появив ся в царгородській „Български Книжици“ (довгий вірш „Гулябъ“)¹ молодий студент є вже під вельми сильним впливом Шевченка, котрий ще тоді був у живих. Того самого року появило ся в Москві й видавництво болгарських студентів „Братски Трудъ“, в третім томі якого Жинзифов надрукував перший свій переклад Шевченка, його знамените посланіє до Шафарика. В три роки пізнійше, р. 1863, Жинзифов видав свою збірку поезій „Новобългарска Сбирка“, в якій находимо цілий відділ перекладів із Шевченкового „Кобзаря“ (всього 44 сторінок, від 129—173).²

Врешті в 1870 р. появила ся й довга його поема, написана ще перед 1865 р. „Кървава кошуля“ (уривки були надруковані вперше в „Народность“ 1868—9 р.), яка й щодо помислу й щодо духа та форми є наслідуванням Шевченкової поеми.

Любен Каравелов³ у порівнянні з Жинзифовим находить ся на перший погляд неначе під меншим впливом Шевченка. В його збірнику творів находимо тільки пять малих пісень Шевченка, перша з 1869 р., остання з 1871 р. Але коли розглянемо глибше рід його мотивів, а передовсім будову його пісень, мусимо признати, що справедливо замічає Величков⁴ у своїй відомій студії про Каравелова, поміщеній у „Денниц-ї“ Вазова,⁵ з якимсь невдоволенням: „Всі вірші Каравелова написані в дусі й по формі віршів українського поета Шевченка, тільки без його по-

¹ Год. II, 1859, кн. II, ч. 22.

² „Гусляръ Тараса Шевченка преведе отъ малоруски Р. Жинзифовъ 1863. Москва“. Тут поміщені три короткі ліричні пісні та три поеми: Тополя, Утоплена й Катерина.

³ Любен Каравелов, знаменитий болгарський письменник, журналіст, революціонер, уродив ся 1837 р. в маленькім містечку Копривициці, вмер в 1878 р. в Рущуку.

⁴ Константин Величков, поет, журналіст, бувший міністер просвіти, уродив ся в Пазарджику, вмер у Софії.

⁵ „Денница“, ч. I, кн. 3, стр. 124, замітка.

етичности. Загалом українські письменники, Шевченко, в віршах, Марко Вовчок, Основяненко в прозі деспотично впливали на белетристичний талант Каравелова і він не міг ніколи увільнити ся від своїх українських взорів.

Коли завдасте собі труда та переглянете всі вірші Каравелова, побачите, що хоча Каравелов рідше перекладає Шевченка, то сильнійше від Жинзифова піддаєть ся під формальний вплив українського поета. З 191 його віршів, поміщених у першій томі його збірного видання творів, не менше ніж 113 писані в улюбленім ритмі Шевченка й українських народніх пісень.

Хто не знає в Болгарії його прегарної й так знаної пісні:

*„Хубава си, моя юро,
Миришеш на младостъ,
Но вселяваш въ сърдцата ни
Само скърбъ и жалостъ“...*

або глибоко меланхолійного його вірша:

*„Прѣминаватъ годинитѣ
Старото бѣлѣ,
А младото расте, цѣфти,
За да остарѣ...
Балкана е пакъ хубавецъ
Шума зеленѣ,
И пиленце славейченце
Сладка пѣсень пѣе...“*

Та хто знає, що ті пісні, як і більшість Каравелова, в улюбленім ритмі Шевченка й українських пісень:

Порівняй з Катерини:

*Не слухала Катерина
Ні батька, ні неньки,
Помогла Москалика,
Як знало серденько.*

Або з Наймички:

*Повднались. Молодиця
Рада та весела,
Нїби з паном повінчалась,
Закупила села.*

Без сумніву найбільш талановитий із трьох болгарських поклонників Шевченка є Петко Славейков.¹ Справдішній поет, майстер слова, він глибше, ніж Жинзифов і Каравелов, увіходить в душу українського барда. Його переклади з „Кобзаря“ нечисленні, однак плавні та характеристичні для його творчости, індивідуальности та світогляду.

Справедливо замічає професор Боян Пенев у своїй гарній студії про віршовані переклади та наслідування Петка Славейкова: „Інтимне відношення Славейкова до народу, боротьба якого одинока стала змістом життя поета, навіть і тоді, коли його душу наповнили безвіре й апатія супротив ідеалів та боротьби, — його мрія про світлу будучність того народу висловлена найвиразнійше в його наслідуваннях і перекладах із Шевченка“.²

В сій цитаті бачимо й ті причини,³ що з'ясовують гарячі симпатії наших письменників до Шевченка. Відбивається се передовеїм в інтимнім відношенню Славейкова до народу, боротьба якого одиноко дає зміст життю поета — „його мрія про світлу будучність того народу.“ Се саме буквально можна сказати про Жинзифова та Любена Каравелова. Ненадармо бере Жинзифов за мотто своєї „Новобългарск-ої Сбирки“ звісний висказ основателя новоболгарської просвіти монаха Паїсія: „О неразумне іюроде, поради что ся срамишь, да се наречешъ българинъ и не четишь по свой іазыкъ и не думаешь“.

¹ Петко Славейков поет, журналіст, гарячий патріот, по визволенню Болгарії якийсь час міністер, батько талановитого болгарського поета Пенча Славейкова — род. 1827 р. в Тернові, вмер у Софії.

² Периодическо Списание. София, LXVII, кн. 2, ст. 246.

Пристрасна любов до рідного краю та віра в його світлу будучність се основні акорди також Шевченкової ліри. Нераз автор Кобзаря звертаєть ся до своїх Українців майже словами Паісія:

*„Свого не цурайтесь“.
... „Бо хто матір забуває,
Тою Бог карає“.*

Чи-ж сам Шевченко не дає прикладу, що Українець мусить писати й думати в своїй мові? Коли його приятелі радили йому, щоб пішов слідами свого великого земляка Гоголя та щоб писав тільки по московськи, він відповідає:

*„Спасибі за раду!
Теплий кожух, тільки шкода —
Не на мене шитий.*

Він не захотів і тут спроневірити ся своєму простому народови, як також і не став рагвену, хоча небезпека була велика для вчорашнього кріпака, допущеного до петербурзьких і провінціяльних салонів. Мегальоманія Молієрових „Bourgeois gentilhomme“-ів стрічаєть ся часто у селян, що таким чи иншим робом зуміли видвинути ся понад свій стан. Ніде правди діти, наші поети могли в 60 і 70 рр. тільки на Україні найти собі зовсім конгеніяльного собрата. Ніде инде. Великоруська поезія в ті часи відносила ся або цілком негативно до проблемів націоналізму, культивуючи загально-людські ідеали та горожанські мотиви, або за прикладом Пушкіна мріяла про той час, коли всі славянські ріки зіллють ся в одно море: „Когда славянскіе ручьи сольются въ русскомъ морѣ“ — як се співав Пушкін у своїм відомім віршу „Клеветникамъ Россіи“.

Жинзифов, Каравелов, Славейков — патріоти до шпіку костей, сини подвійно поневоленого народу, що відроджував ся, як і український, котрі вийшли з його лона, мусіли тільки заміняти „Матір Україну“ на „Мати България“ або „Маке-

донія“, Дніпро на Дунай або Вардар, широкі степи та са-
мітні могили на Балкан або Пирин, Москаля на Турка,
злого пана на злого фанаріота¹ — й ось Шевченко цілий
перенесений на болгарський ґрунт.²

Та крім гарячої любови до рідного краю було й инше,
що мимохіть зблизило наших поетів до українського. Се
був їх плебейський демократизм. І тут дуже характери-
стичне знову, що Жинзифов вибирає як друге мотто в своїй
„Новобългарска Сбирка“ другий знаменний висказ монаха
Паісія: „Ты, болгарине, не прелщай ся, знай свой родъ и
іазыкъ и учися по своему іазыку; боле есть болгарска про-
стота и незлобие . . .“

Заміняйте терміни „Болгарин“ і „болгарська“ на „Укра-
їнець“ і „українська“ і вже маєте основний тон багатьох
пісень Шевченка. Досить пригадати собі, як він кличе своїх
слухачів, щоб ішли на села, „бо там люде“, там ще є
справжні люде та щирі серця.

В часах явних чи підземних суспільних боротьб між
„старими“ й молодими наші співці-трибуни з передвизволь-
них часів були завжди на боці слабих, пригнічених і по-
кривджених. Жинзифов умер на жаль дуже молодим (ледви
38 літ) далеко від своєї вітчизни й не зміг проявити своїх
соціяльних симпатій на арені політичних боротьб, та ціла
його поезія й публіцистична діяльність посвячена демо-
сови. Ніхто не може сумнівати ся в глибоко демократичних
почуваннях Л. Каравелова. А щодо Петка Славейкова, то не
треба й доказувати, на котрім боці маємо його шукати: ціле
його життя се один нерозривний ряд боротьб за свято пану-
вання народу. Його глибоке переконання було до останньої
хвилини життя, що життєва енергія нації ваходить ся
в простім народі.

¹ Багаті грецькі пани в Константинополі, з яких вибирали ся болгарські
єпископи, що гнобили болгарський народ. Ред.

² Порівн. передовсім вірші Жинзифова „Гусляръ“ на „сѣборъ“ в „Брат
ски Трудъ“. Порівн. „Сонъ“, „Охридъ“, „Просякъ“, „Доба“ й ин.

Третя важна причина інтимного зближення між Жинзифовим, Каравеловим і Славейковим та Шевченком се без сумніву їхнє спільнє захоплення народньою поезією та народніми казками. Жинзифов надавав великого значіння народнім пісням. Ще в „Братски Трудъ“ (кн. IV, 1862) кличе він, наслідуючи Шевченка: „Люде злі! Люде добрі! Візьміть наші народні пісні, а пізнаєте, які гарячі сльози проливала та ще проливає Болгарія, які люті й отруйні болі перетерпіла та ще терпить „сиромашка Българія“. Загально відомо, що народні пісні з Приліпска, Велешко, Кукушко в збірнику братів Миладинових записані Жинзифовим.

Як пристрасно любить Л. Каравелов твори народньої музи, про се знає кождий. Зате мало хто знає, що Л. Каравелов не тільки любить болгарський фольклор, але й є найкращим знавцем їх і дослідником, є першим болгарським науково-підготованим етнографом. Про Славейкова не треба й говорити.

Про Славейкова можна сказати те саме, що й про Шевченка. Справжній мистець слова, він перший зумів з простої, природної, безпосередньої мови народу сотворити мову літературну. Стиль Славейкова — стиль народу, але удосконалений та змякшений. Нема кращого досі письменника над Славейкова по болгарськи, як нема по українськи над Шевченка.

Місце не дозволяє, щоб обговорити інші, менше важні причини, котрі вияснюють духове споріднення між Шевченком та його болгарськими поклонниками. Згадаю тільки ще деякі.

Спеціально Жинзифов між иншим захоплюєть ся тим у Шевченка, що він пише по українськи¹ замість по мо-

¹ С. С. Бобчев в „Наука“, II, стр. 758: „Жинзифов не робив добре, що писав тільки македонським нарічем. Се була слабість; одначе під впливом діяльності найславнішого українського поета Шевченка.“

сковськи. За прикладом Шевченка пише він свої пісні також мішаним македонським діалектом. Нашим поетам не міг не подобати ся й загальний меланхолійний, елегійний тон Шевченкової поезії. Відомо, що туга та сентименталізм характеристичні прикмети нашої передвизвольної епохи.

Найлюбійші мотиви, особливо в Жинзифова, се розлука і біль за рідним краєм на далекій чужині.¹ Каравелов, далекий круговид котрого перевищає своєю широтою Жинзифова та Славейкова, не міг не звернути особливої уваги і на соціальні, горожанські мотиви в поезії Шевченка. Се видно почасти і в виборі віршів, котрі він переклав з Кобзаря. Я сам недавно, переглядаючи його рукописи, які маємо в нашій „Народній Бібліотеці“, несподівано знайшов недрукований переклад „Неофітів“, одної з найкращих поем Шевченка. В ній висловлені з велитенською могутністю радикальні й великогуманні погляди великого Українця в релігійних і громадянських питаннях.

Ще одна аналогія між розвитком творчости Каравелова й Шевченка.

Недовго перед смертю написав Шевченко букварь для свого народу. Великий поет хотів таким символічним робом неначе сказати, що Україна потребує передовсім просвіти. Кому не відомо, що такий перелім постав і в душі Любена. Колишній непримиренний ворог ти-

¹ Пор. у Жинзифова „Плачъ по роденъ край“:

„Какъ тежко, другари, какъ тежко
Въ тая далечна чужбина...
Какъ цвѣте се суши въ градина,
Гдѣ бистра вода не извира,
Такъ младо въ тая чужбина
Безъ врѣме се суши, умира.

Пор. Шевченка:

Тільки Господа благаю:
Не дай, Боже, в чужім краю
Згинуть у неволі!

(А. О. Козачковському).

хих просвітників, товариш революціонера Ботєва, одного дня
закладає „Знание“ й починає проповідувати як Шевченко :

„Учете, братя мои,
Мислете, четете
И чуждото изучете,
И отъ своето се не гнусете,
Защо то, който майка заборази,
Бога ще го задави“ . . .

Видання Союзу визволення України.

І. По українськи:

- 1— 2. **Тарас Шевченко.** Кобзарь. Вибір поезій. Випуск I і II. Відень 1914—15. Ціна кожного вип. брош. 1 кор., в оправі 1 кор. 40 сот.
3. **В. Дорошенко.** Півтораєст літ української політичної думки. Короткий огляд. Відень, 1914, Ціна 10 сот. (Вичерпане).
4. **Букварь** (для полонених Українців). Царгород, 1914. З друкарні Союзу. Ціна 4 сот.
5. **Відомости про російську Україну.** (Січовим Стрільцям), Царгород, 1915. З друкарні Союзу. Ціна 15 сот.
6. **Проф. М. Грушевський.** Як жив український народ. Коротка історія України. З малюнками і картою України. Царгород, 1915. Ціна 50 сот.
7. **Б. Заклинський,** Що треба знати кождому Українцеві? З малюнками. Відень, 1915. Ціна 20 сот.
8. **Др. Вол. Левицький.** Як живеть ся українському народови в Австрії. Відень, 1915. Ціна 20 сот.
9. { **Б. Лепкий.** Чим жива українська література? } Відень, 1915.
 { **В. Сімович.** Короткий огляд укр. літератури. } Ціна 20 сот.
10. **Сім пісень.** Гостинець для українських воликів. Відень, 1915. З малюнками і нотами. Ціна 20 сот.
11. **Др. В. Старосольський.** Національний і соціальний момент в українській історії. Відень, 1915. Ціна 10 сот.
12. **В. Темницький.** Українські Січові Стрільці. Відень, 1915. Ціна 30 сот.
13. **Холмщина.** Короткий нарис. Львів, 1915. Ціна 30 сот.
14. **Др. Л. Цегельський.** З чого виникла війна та що вона нам може принести. Відень, 1915. Ціна 20 сот.
15. **Др. Л. Цегельський.** Самостійна Україна. Звідки взяли ся і що значать назви „Русь“ і „Україна“. З картою України. Відень, 1915. Ціна 30 сот.
16. **Т. Шевченко.** Великий Лях. З передмовою й поясненнями д-ра В. Сімовича. Відень, 1915. Ціна 30 сот.
17. **Др. Б. Барвінський.** Звідки пішло імя „Україна“? Відень, 1916. Ціна 20 сот.
18. **Краснов.** Що тепер дієть ся в Росії? Відень, 1916. Ціна 10 сот.
19. **Др. М. Лозинський.** Галичина в життю України. Відень, 1916. Ціна 60 сот.
- 20—22. **Українські колядки.** Вид. 3. Відень, 1916. Ціна 20 сот.
23. **На переломі.** Пам'яткова книжка і Календарь Союзу визволення України на 1916 рік. Відень, 1916. З численнями малюнками. Ціна 1 кор. 50 сот.
24. **М. Возняк.** Наша рідна мога. (З портретами). Відень, 1916. Ціна 10 сот.
25. **Проф. др. І. Шишманов.** Роля України в болгарськїм відродженню. (Вплив Шевченка на болгарських поетів передвизвольної доби). Відень, 1916. Ціна 20 сот.
26. **Проф. др. Ст. Томашівський.** Церковний бік української справи.

Друкують ся:

27. **О. Кириленко.** Українці в Америці.
28. **Др. І. Крипакевич.** Українське військо. Короткий історичний нарис. З численними малюнками.
29. **Др. Л. Цегельський.** Русь-Україна і Московщина-Росія.
30. **Вол. Дорошенко.** Українство в Росії. Короткий нарис новішого українського руху. (З портретами).
31. **Др. О. Назарун.** Слідами Українських Стчових Стрільців. З численними малюнками.
32. **Др. Е. Левицький.** Листи з Німеччини.
33. **Галицько-володимирське князівство.** Короткий історичний нарис.
34. **З полону.** Збірник поезій полонених Українців.
й інші.

II. По німецьки:

1. **Prof. M. Hruschewskyj.** Ein Überblick der Geschichte der Ukraina (короткий огляд історії України). Відень, 1914. (Вичерпане).
2. **Prof. M. Hruschewskyj.** Die ukrainische Frage in ihrer historischen Entwicklung. (Українська справа в її історичнім розвитку). Відень, 1915. Ціна 50 сот.
3. **G. Cleinow.** Das Problem der Ukraina. (Українська проблема — про умови самостійної укр. держави). Відень, 1915. Ціна 20 сот.
4. **Der Krieg, die Ukraina und die Balkanstaaten.** Відень, 1915. Зміст: Др. Л. Цегельський, Як Росія „визволяла“ Україну; йогож нарис: Україна й Болгари, Україна й Туреччина; відозва Союзу визволення України до балканських народів і до громадської думки Європи; Платформа Союзу. Ціна 40 сот.
5. **Hofrat Dr. I. Pulu.** Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung. (Україна і її міжнародне політичне значіння). Відень, 1915. Ціна 80 сот.
6. **Die Ukraine und der Krieg.** Denkschrift des Bundes zur Befreiung der Ukraina. (Україна й війна. Пропагандне письмо Союзу визв. України). Мюнхен, 1915. (Вичерпане).
7. **Dr. St. Rudnyk.** Ukraina. Land und Volk. Eine gemeinfassliche Landeskunde. (Україна. Край і нарід. Загально-доступна географія України). Відень, 1916, ст. VIII + 416 + VI + 6 карт + 40 малюнків. Ціна брош. 10 кор., в гарній синій оправі з золотими витисками 12 кор..

Друкують ся:

- 8-9. **Prof. M. Hruschewskyj.** Geschichte der Ukraina. (Історія України). Частина I-а. Від початків історії України до Козаччини. Львів, 1916. ст. VII + 224. Част. II. Від Козаччини до нашого часу. Відень, 1916 (го-туєть ся до друку).
10. **Dr. E. Lewickyj.** Galizien. (Галичина. Історичний огляд).
11. **Українці під оглядом історичним, етнографічним і антропологічним.** Переклад розвідок М. Костомарова, В. Антоновича і Хв. Вовка з передмовою і примітками радника двору О. Барвінського.

III. По німецьки і українськи:

Україна. Край і нарід. 40 образків з німецької книжки „Ukraina“ д-ра С. Рудницького. Титуловий рисунок п. Олени Кульчицької. Відень, 1916. Ціна 2 кор.

IV. По болгарськи:

1. **М. Хрушевски.** Прѣгледъ на украинската история. Софія, 1914. З картою України. (Вичерпане).
2. **Др. Л. Цехелски.** Не освободительница, а потисница на народитѣ. (Какъ Русія „освобождава“ Украина). Софія, 1914. З картою України. В додатку до брошури подані відозви Союзу визв. України до громадської думки Європи, до болгарського народу та Платформа Союзу. Ціна 50 сот.
3. **Др. Л. Цехелски.** Украинството нѣмска интрига ли е? Отговоръ на русофилятѣ: Я Романчукъ и д-ръ Н. Бобчевъ. Софія, 1915. Ціна 1 К 40 сот.

V. По італійськи:

S.-Rudnizkyj. L'Ucraina e gli Ucraini. (Україна і Українці). Рим, 1914. З картою України. Ціна 50 сот. (Вичерпане).

VI. По румунськи:

Rusia Taristă — asupritoarea popoarelor. Царська Росія — гнобителька народів. Букарешт, 1914. З картою України. Зміст: 3. Арборе, Український народ (замість передмови); Др. Л. Цегельський, Не освободителька, а гнобителька народів; До громадської думки Європи, Платформа Союзу й його відозва до румунського народу. Ціна 50 сот.

VII. По турецьки:

Україна, Росія й Туреччина. Збірник статей. З картою України. Царгород, 1915. Зміст: 1. Передмова від видавців, 2. Др. Л. Цегельський — Україна й Туреччина, 3. Проф. М. Грушевський — Короткий огляд української історії, 4. В. Дорошенко — Політичні партії на російській Україні, 5. М. Меленевський — Культурна праця Українців, 6. А. Жук — Російська Україна в числах, 7. Відозва Союзу до турецького народу, 8. Відозва його „До громадської думки Європи“, 9. Платформа Союзу. Ціна 1 кор.

VIII. По чеськи:

H. Boczkowski. Ukrajina a ukrajinská otázka. Praha, 1915. З картою України. Ціна 1 кор.

IX. По шведськи:

Dr. L. Cehelskyj. Ukraina sveriges bortglömda bundsförvant. (Україна, колишня шведська союзниця). Стокгольм, 1915. Ціна 50 сот.

X. По хорватськи:

V. Choma-Dowski. Ukrajina i Ukrajinci. Zagreb, 1916. З картою України. Ціна 1 кор.

0,42 (1986)

Р/1

5585 у

Накладом „Союза визволення України“ вийшла велика книга
д-ра Степана Рудницького, проф. університету у Львові.

UKRAINA, LAND UND VOLK

(Україна, край і нарід).

Се перший більший твір в німецькій мові, що займаєть ся Україною, значить цілим полуднем східної Європи, та гарно вивповнює прогалину, яка була досі в науці географії. Книжка повинна найти ся в руках кожного інтелігентного Українця.

Її зміст такий: Україна як географічна одиниця. I кн. Фізична географія. Положення й великість. Чорне море й його побережа. Загальний огляд будови поверхні України. Українські верховини. Українські височини. Українські низи. Ріки й річки України. Український клімат. Ростинний і звіринний світ України. II кн. Антропогеографія. Етнографічні границі України. Число й розміщення Українців по їх землі. Український народ як антропогеографічна одиниця. Загальні замітки. Антропологічні прикмети Українців. Українська мова. Історично-політичні традиції та змагання Українців. Українська культура. Взаємини між землею й народом України. Економічно-географічний огляд України. Ловецтво й рибальство. Лісове господарство. Хліборобство. Садівництво й городництво. Скотарство. Мінеральні багатства. Промисл. Торговля й комунікація. Области та селитьби України. Список важнійшої літератури та докладний показчик імен і річей.

До книжки додано 6 карт: поглядову фізичну карту України 1:5000000, геологічну, тектонічно-морфологічну, кліматичну, ростинно-географічну й етнографічну карту східної Європи 1:10000000.

Замикають книжку 40 образків, що представляють краєвиди й народні типи України.

Видання дуже гарне та старанне. Карти й образки виконані дуже добре. Ціна в порівнянню до величезних коштів накладу невисока: 10 кор. за брошурований примірник, а 12 К за примірник у гарній синій оправі з золотими витисками.

22

PM 5585y